

מאוצרות הפרשה

בסכת תשבו שבעת ימים

מבואר במשנה (סוכה רפ"ב) הישן תחת המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו, והקשה המהרי"ל דיסקין מה שייך לא יצא ידי חובתו וכי הוא מחוייב לחזור ולישון, והיה לו לכתוב אין לישון תחת המטה בסוכה, ותיירץ המהרי"ל דיסקין שנפק"מ שאם ישן מחוייבים להעירו משנתו כיון שהכנים עצמו לשינה במקום האסור, ונסתפק המהרי"ל למאן דאמר מצוות צריכות כוונה אם יועיל מה שיורידו ממנו המטה או שכיון שאין כאן כוונה למצות סוכה חייבים להעירו משנתו.

הקשר בין דין סוכה נאה לפטור כשיריד גשם

איתא בגמרא (סוכה כ"ט): "תנו רבנן, תשבו כעין תדורו, מכאן אמרו: כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע וביתו עראי. כיצד, היו לו כלים נאים מעלן לסוכה, מצעות נאות מעלן לסוכה, אוכל ושותה ומטיל בסוכה, ומשנן בסוכה... ירדו גשמים, מאימתי מותר לפנות, משתסרח המקפה". מהי השיכות בין שני הדינים הללו, הכתובים בברייתא בסמיכות זה לזה? בספר "טללי אורות" מביא בשם רבי אברהם ברודא זצ"ל, שהקשר נוגע למעמדה של מצות סוכה. שני טעמים נאמרו במצות סוכה: בתורה מפורש הטעם, שהוא זכר לענני הכבוד: "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים". והמפרשים הוסיפו עוד טעם: אולי ביום הכפורים נגזרה עלינו גלות, וזוה שאנו יוצאים מביתנו אל הסוכה, יש בוזה בחינה של גלות, ובכך אנו נפטרים מן הדין.

וישנה נפק"מ בין שני הטעמים, כאשר יורדים גשמים והישיבה בסוכה נהיית קשה. לטעם של זכר לענני הכבוד, הרי הסוכה צריכה להיות לכבוד ולתפארת, דוגמת ענני הכבוד, ואם יורדים גשמים והסוכה כבר אינה לכבוד ולתפארת, אין חיוב לישב בה. אמנם, לפי הטעם של הגלות, אדרבה, באופן כזה יש להשאיר בסוכה ולסבול עוד את צער הגלות. ולפי"ז מבואר, שהתנא רצה לומר לנו שהטעם העיקרי הוא זכר לענני הכבוד. לכן הקדים ואמר שכל שבעת הימים עושה אדם את סוכתו קבע, וכפי שמפורש בברייתא שמעלה אליה כלים נאים ומצעות נאות. סוכה מפוארת – עושים רק זכר לענני הכבוד ולא מטעם גלות, וכיון שכך, נפסק הדין השני, שאם ירדו גשמים פטורים מן הסוכה. (לאור הנר)

סוכה - כי כך צונו ה'

ישנה קושיא עצומה, המצריכה עיון: אין מצוה בתורה, שעשו בה צרוף של כל כך הרבה קולות, כמו מצות סוכה. אדם יושב בסוכה, יש חור במחיצה, היא איננה סגורה – לא נורא, יש דין "לבד". המחיצה נחשבת כאילו היא סתומה. הסכך הכשר מרוחק מהדפנות? – לא נורא, יש דין "דופן עקומה". הדופן כאילו מתעקמת והריה מגיעה לסכך. הדופן נמוכה ולא מגיעה לסכך, חלק מהגובה נשאר פתוח? – לא נורא, אומרים "גוד אסיק", והדופן כאילו עולה למעלה. אין לסוכה ארבע דפנות, גם לא שלש, יש לה בסך הכל שתי דפנות ועוד דופן שלישית ברוחב טפח? – לא נורא, ישנה הלכה למשה מסיני שמספיק "שתים כהלכתן" ושלישית אפילו טפח". הסכך מסוכך רק חמישים ואחד אחוזים משטח הסוכה, כאשר בחלק משעות היום יש בה שמש, ואדם יושב תחת

השמש? – לא נורא, מכיון שסוף כל סוף, בשעה מסוימת, כשחמה בראש כל אדם, "צלתה מרובה מחמתה" – הסוכה כשרה. נראה, על פניו, שקיבצו והביאו את כל הקולות האפשריות אל מצוה אחת... ולא זו בלבד, אלא שאפשר לעשות את הדפנות של הסוכה מכל דבר, גם מרהיטים שראו ימים יפים יותר, ועתה הם בדרכם לאשפה, מדיקטים שבורים ואפילו מקרטונים, ולסוכך ניתן בפסלת גרן ויקב, והרי לך סוכה למהדרין... מכל אלו אדם בונה את הסוכה, והם מקבלים קדושה עליונה, אסור להשתמש בהם כמו קרבן! והנה, באותו חג עצמו, כשמגיעים למצות ארבעת המינים, פתאום מחמירים בחומרות ע"ג חומרות. מחפשים בזוכית מגדלת אם אין נקודה זעירה שחורה על האתרוג. נקודה קטנה שכזו – יכולה לפסול את האתרוג. לא שמענו על שום פרי, מפרות ההדר, שמיישוהו מסתכל על העוקץ שלו... בלאו הכי אין מיישוהו שאוכל את העוקץ של התפוח... זה לא מענין אף אחד עם העוקץ נמצא או לא, רק באתרוג, אם נפל לו העוקץ – האתרוג פסול. ושוב נוטלים את הזוכית מגדלת להתבונן על חודו של הלולב, אם אין שם פתיחה זעירה, או שחלילה, נקטם קצה העלה במשהו זעיר, שלא ניתן לראותו בעין רגילה בלי להשתמש בהגדלה. מתבוננים, ושבים ומתבוננים, מודדים, ושבים ומודדים, אם שלשת העלים של ההדס, יוצאים בדיוק בקו אחד, "חוט המקיף", ואם הם לא יוצאים מאותו קו – ההדס פסול. מה קורה כאן? באותו חג עצמו אנחנו מתנהגים בהנהגות שונות שהן לכאורה תרתי דסתרי. מקילים מאוד במצוה אחת, ומחמירים מאוד במצוה השנייה, וישראל, עם קדושים, מוכנים להשקיע דמים מרובים ולקנות ארבעה מינים מהודרים, עם כל החומרות. מה ההבדל בין שתי המצוות הנהוגות באותו חג? מדוע במצות סוכה, מקילים, ובמצות ארבעת המינים, מחמירים? שמעתי על כך תרין נפלא: אם יגידו לבן אדם: "לך תגור במדבר. תסתדר שם בתוך איזהו אהל" – הוא לבטח ישלול את הרעיון. בשכלו הוא מבין שלא שייך להסתדר במדבר בלי תנאי מגורים הולמים. המדבר הוא מקום מסוכן, יש בו נחשים, ושאר מיני פורעניות. הוא לבטח יאמר, על פי הבנתו ושכלו: "כדי לגור במדבר צריך מינימום של בית, סגור ומוגן, ולא אהל רעוע!". סוד מצות סוכה הוא: שים את שכלך בצד! הקב"ה בעל הבית, והוא יגן עליך גם אם תדור באהל רעוע, בן שתי דפנות ושלישית אפילו טפח. גם באהל כזה תסתדר! אתה תראה שתסתדר גם במה שנראה לך לפי השכל שלך שלא תוכל להסתדר בו. גם אם הפרוץ מרובה, גם אם אין דפנות, גם כשאתה חשוף לאויר – ה' צלך, ושומר עליך בצל כנפיו הנאמנות.

כשמגיעים למצות ארבעת המינים, ושכל האדם לא מבין מה האסון הגדול אם יש על קליפת האתרוג נקודה שחורה, ושכלו גם לא מבין את מי זה מענין אם נפל לאתרוג העוקץ, או מה זה משנה אם שלושת העלים של ההדס לא יוצאים ממש מאותו חוט המקיף – גם כאן אומרים לאדם: שים את שכלך בצד! תעשה את מה שהקב"ה אומר לך לעשות, בין אם השכל מבין, ובין אם אין הוא מבין! שומה על אדם לעשות את המצוות, כי כך צוה הקב"ה! אדם מקיים את המצוה במסירות ובדיקנות, ואת השכל שלו הוא שם בצד! (רבי גואל אלקריף, דורש טוב)

הבית שנמכר עבור האתרוג

על התעלות מופלאה של ויתור על חיים חומריים למען מצוה, יכולים אנו ללמוד מהסיפור דלהלן: רבי אברהם אחי הגר"א מוילנא זצ"ל, היה מפורסם בגאונותו ובצדקותו. הוא ורעייתו הרבנית הצדקנית התגוררו בעיירה אחת הרחק מוילנא. רבי אברהם היה נוסע לעתים קרובות אל אחיו הגדול בוילנא, ומבלה במחיצתו שעות ארוכות, כשהוא נהנה מאורו הגדול בוילנא ולומד מהנהגותיו הקדושות. בתנאי הימים ההם, הייתה כל נסיעה כזו כרוכה בקשיים ובטלטולי דרכים. אבל כל אלה לא מנעו את רבי אברהם מלבוא לוילנא כל אימת שהרגיש צורך להימצא במחיצת אחיו.

אחד ממקורביו הציג פעם בפניו שאלה: "הנה אתם באים לוילנא לעתים כה קרובות, והדבר עולה לכם בטורח לא מועט, האם לא היה כדאי שתעתיקו את מקום מגורכם לוילנא או לכל הפחות למקום קרוב אליה?" השיב לו רבי אברהם ברוב תמימותו: "מצדי, אכן הייתי צריך לעבור, אולם אני נמנע מלעשות זאת בגלל הרבנית הצדקנית שלי. וכל זה משום מעשה שהיה".

פתח רבי אברהם וסיפר: "לפני כמה שנים, בהתקרב חג הסוכות, התברר שקיים מחסור באתרוגים מהודרים. אנוכי ורעיית הרבנית טרחנו הרבה בחיפושים אחרי אתרוג ראוי לשמו, והעלינו חרס בידנו. יום אחד מצאה הרבנית אצל אחד הסוחרים אתרוג מיוחד במינו ומהודר בתכלית ההידורים. לשמחתה לא היה גבול, כי עז היה חפצה לקנות עבורי אתרוג יפה ומהודר. כאשר שאלה למחירו, נקב הסוחר במחיר גבוה מאוד – חמישים רובל! סכום זה נחשב באותם הימים לגדול ביותר, ומאליו יובן כי לא הייתה לה אפשרות להמציא אותו במזומן. עמדה הרבנית ושאלה את עצמה כיצד תוכל לרכוש את האתרוג. לפתע עלה בדעתה רעיון ומיד ביצעה אותו. היא הלכה ולוותה את הסכום הגדול הזה וכעבור מישכנה את ביתנו הגדול והיפה. בשמחה של מצווה קנתה את האתרוג, ואכן זכינו באותה שנה לקיים מצוות ארבעת מינים בהידור רב.

כאשר הגיע זמן פרעון החוב, לא היה בידינו לפרוע, ובלית ברירה נאלצנו למכור את ביתנו. בתמורה שקיבלנו, שילמנו את המוטל עלינו וקנינו לעצמנו דירה קטנה. הכל נעשה כמובן בהסכמתי. ואם ברצונכם לדעת כיצד קיבלה עליה הרבנית את "גזירת הגלות" מהבית המרווח והיפה לבית הקטן, אציין את העובדה הבאה: הדרך מביתנו החדש לביהכ"ס המקומי עברה ליד הבית הקודם. לרבנית היה מנהג קבוע ללכת מדי יום לביהכ"ס, ונמצא שפעמיים בכל יום היתה חולפת על יד הבית ההוא. בכל פעם שהיתה עוברת שם, היתה נעצרת לכמה רגעים, ונושאת בפיה דברי שבח והודיה להשי"ת על שזיכה אותה בתבונה ובאומץ לעמוד בניסיון גדול של מכירת הבית לצורך מצוה. א"כ תבין מדוע אין באפשרותנו לעזוב את מגוריי. אם אעזוב תחסר לרבנית אותה נחת רוח ושמחה שהיא שואבת מההודיה להשי"ת פעמיים ביום על שזכתה למצוה גדולה זו" ("אור דניאל").

פינת ההלכה

הזאת גגון בשבת על גבי הסוכה כשירד גשם

שאלה: מותר להזיז גגון על גבי הסכך בשבת, ואין בו כל איסור בונה, מאחר ודומה לדלת הנפתחת ע"ג צירים כמבואר ברמ"א (סי' תרכו). ויש להסתפק מה הדין כאשר יורד גשם ורוצה לסגור את הגגון, אך בחצר צומחים פרחים או זרעים, וברגע שיזיז את הגגון שמעל הגינה על גבי הסכך, הדבר יגרום לכך שגינתו תקבל את הגשם, האם הדבר מותר או שאסור משום איסור זורע?

תשובה: הדבר אסור, אלא שבמקום הפסד יתכן שמותר.

נימוקים: לכאורה הדבר אסור, ואע"פ שאינו מתכוין להשקות את הגינה, בכל זאת הרי זה בבחינת פס"ר דניחא ליה, שהרי הגינה תקבל כעת את הגשמים. אמנם איסור תורה אין כאן, אפילו אם יכוין במפורש שמזיז את הגגון במטרה להשקות את הגינה, דאין זה מעשה בידים כי אם גרמא, ודומה הדבר לנאמר בסנהדרין (עז): "אמר רבא, זרק חץ ותריס בידו ובא אחר ונטלן, ואפילו הוא קדם ונטלו פטור, דבעידנא דשדייה ביה מיפסק פסיקיה גיריה", עכ"ל. לפי זה גם בעניננו, אין כאן איסור תורה מאחר והגשם אינו נופל על הגינה מכחו אלא שנופל מהשמים והוא רק הסיר את המחסום המונע את הגשם מליפול על הגינה, אבל עצם הגשם לא מכחו נופל על הגינה, אלא שהוא הסיר את המונע, אבל איסור דרבנן מסתבר שיש כאן, ודומה למבואר בשו"ע (סי' רע"ז ס"א) נר שמונח אחורי הדלת אסור לפתוח הדלת כדרכו שמא יכבנו הרוח. ואע"פ שהרוח שתכנס תכה והפתוח את הדלת הוא רק גרמא בכל זאת אסור, כמו כן בעניננו אסור, אעפ"י שהוא רק גרמא. אלא שבמקום הפסד יתען דמותר כמבואר בשו"ע (סי' שלד סעי' כב).

פתיחת הגגון שעל הסוכה לאחר הגשם בשבת

כתב בספר שרגא המאיר (ח"ד ס"ב אות ו') שלכאורה יש להעיר על פתיחת הגגון בשבת מיד לאחר שפסק הגשם כשמסביב לבית גינה, והגשמים יורדים על העשב שמסביב הסוכה דאולי יש לחוש לזורעץ וכתב שם סברא להקל וז"ל: "יש לומר כיון שיתגדלו העשבים בלא אלו המים שנפלו כעת, ליכא בזה מלאכת זורע, וגם פס"ר דלא ניחא ליה הוא, וכ"ש בחצר חבירו, ועיין אור"ח של"ו ומג"א ו". עכ"ד. ויש להעיר שבארץ ישראל שצריך הרבה גשם, והחצר שלו, אולי לא יהני הסברות הנ"ל. וא"כ במקום מצות סוכה אולי כדאי לפתחו כלאחר יד, או לבקש מאדם אחר שיפתחנו או לאחר מבניו. (הגר"י זילברשטיין שליט"א)

תשובה לחידה פר"ש: לחולדה יש שנים עקומות (ע"פ רש"י לב, ה)

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות אנגל-איצקוביץ-כץ להולדת הבן הנכד הנץ משפחת לנדסמן להכנס הבן לעול תורה ומצוות

לתושבי פתח תקווה ברכת מועדים לשמחה
נגיל ונשיש בזאת התורה כי היא לנו עז ואורה
הנהלת היחידה לתרבות חרדית